

הַלְכָתָא לְמַשִּׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מַסְבַּת חֲגִיגָה

תּוֹכֵן

- א. הקדר שמכר את הקדירות ונכנס לפנים מן המודיעים ... מודיעים גופה לא מהימן ... מודיעים גופה נאמן ... כאן בקדר יוצא וחבר נכנס כאן בששניהן יוצאין או שניהן נכנסין. 1
- ב. נאמנין בכלי חרס ... אפילו שאין ניטלין בידו אחת ... אפילו מלאים ואפילו אפיקרסותו לתוכו ... במשקין עצמן שהן טמאין..... 3
- ג. שהרי לגין מלא משקין לגין טמאין טומאת שבעה ומשקין טהורין..... 4
- ד. הגבאין שנכנסו לתוך הבית הבית כולו טמא ... דליכא נכרי בהדיהו ... אם יש נכרי עמהן נאמנין לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנים לומר נכנסנו אבל לא נגענו ... אימת נכרי עליהן 4
- ה. וכן הגנבים שהחזירו את הכלים ... אינו טמא אלא מקום דריסת רגלי הגנבים ... כשעשו תשובה..... 5
- ו. ובירושלים נאמנין ... על כלי חרס גסין לקודש שאין עושין כבשונות בירושלים..... 6
- ז. ובשעת הרגל אף על התרומה ... הכתוב עשאן כולן חברים..... 6
- ח. הפותח את הביתו והמתחיל בעיסתו על גב הרגל ... לא יגמור ... יניחנה לרגל אחר ותניא אידך לא יניחנה לרגל..... 7
- ט. משעבר הרגל מעבירין על טהרת העזרה עבר הרגל ליום ששי לא היו מעבירין מפני כבוד השבת..... 7
- י. הזהרו שלא תגעו בשלחן כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים .. כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת ... מפני שהן מצופין..... 8
- יא. וכל כלי עץ העשוי לנחת לא מטמא ... דומיא דשק ... מיטלטל מלא וריקם..... 9
- יב. שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום סילוקו כסידורו ... נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו..... 10
- יג. השלחן והדולפקי שנפחתו או שחיפן בשייש ושייר בהם מקום הנחת כוסות טמא 10א

דף כו.

א. הקדר שמכר את הקדירות ונכנס לפנים מן המודיעים ... מודיעים גופה לא מהימן ... מודיעים גופה נאמן ... כאן בקדר יוצא וחבר נכנס כאן בששניהן יוצאין או שניהן נכנסין

התנתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

מהעיר מודיעים¹ ולפנים וכן בכל צד מירושלים בתוך ט"ו מיל² נאמנים עמי הארצות על כלי חרס הדקים³ כמו קדרות וכוסות וכיוצא בהן שצריך כל יחיד לומר שהוא טהור לקדש⁴ ולא לתרומה, ויש מקילים⁵ בכל כלי חרס. מן מודיעים ולחוץ אינן נאמנים. ומודיעים עצמה פעמים כלחוץ ופעמים כלפנים,

ביצד היה קדר עם הארץ נכנס למודיעים מלפנים מכיון ירושלים, וכלי חרס בידו, וחבר בא מחוץ למודיעים ונכנס למודיעים, הרי זה נאמן במודיעים⁶ לומר שהוא טהור לקדש, היו שניהן נכנסין או שניהן יוצאין וכל שכן אם הקדר בא מחוץ למודיעין והחבר בא מכיוון ירושלים, אינו נאמן עד שיהא לפנים מן המודיעים. מפני שכשהקדר והחבר שניהן בדרך כניסתן לירושלים או שהקדר בדרך כניסה לירושלים והחבר בדרך יציאה, ופגשו יחד במודיעים, אז דין העיר כלחוץ, משום דיכול החבר לנכנס עם הקדר לצד שבין מודיעים לירושלים, ויקח ממנו שם כלים, וה"ה כששניהן בדרך יציאתן והם במודיעים, דינה כלחוץ, מדלא לקח ממנו כשהיה לפנים, אבל כשהחבר נכנס וקדר יוצא, ופגשו יחד במודיעים והקדר מפני משאו לא ירצה לחזור לאחוריו, אז דין העיר כלפנים ממודיעים, ויקח והן טהורין לקודש⁷.

קדר שהביא קדרות למכור והניחן לפניו מן המודיעים ובאו הלוקחין לקנות ממנו וראו שהביא קדרותיו, והוא אומר להן שטהורות הן, לקח קדירה ונכנס בה הרי היא טהורה לקודש, אבל לא

¹ רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא הלכה ו

² ומאי דנקיט מודיעין מפני שהיתה עיר גדולה כדפירש"י שהיתה כרך והיתה מפורסמת שהיתה כרך של החשמונאים כמבואר בקדושין סו. ערוך השולחן העתיד הלכות משכב ומושב סימן קכ סעיף יט ובתוספות יום טוב מסכת חגיגה פרק ג משנה ה נראה בעיני שכן היו מוכרי הקדירות חונים ושוכנים באותו המהוו. שהדרך שממנה לירושלים עובר על המודיעית ואילו לרוח אחרת לא היו מצוים מוכרי קדרות כמו שכן מצוי בכל הכרכים הגדולים שבמחוז מיוחד יש בעלי מלאכה פלוגית מצויים ברוב. ולא בזולת מן המחוזים אחרים ³ הראב"ד השיג על הרמב"ם שלא הזכיר הדקים ובכסף משנה כתב "ויותר נכון לומר שמעמו משום דעל ההיא דתנא נאמנים על כלי חרס הדקים אמר ר"ל והוא שניטלים בידו אחת ור"י אמר אפילו שאין ניטלים בידו אחת ומשמע לרבינו דר"ל מפורש דדקים דוקא ור"י מפרש דלאו דוקא דהוא הדין לגסים כדקתני באידך ברייתא דבהד ברייתא אשמעינן נאמנות דדקים ובאידך ברייתא אשמעינן נאמנות דגסים והוה ליה כאילו תנא נאמנים על כלי חרס בין דקים בין גסים"

⁴ שאין עושין כבשונות בירושלים לא לדקים ולא לגסים ומיהו בדקים הוצרך לאנשי ירושלים דכל יחיד ויחיד נסכו בביתו לכך הוסיפו להם טהרה ליחידים מגבול מודיעית אבל בעלי הלשכה המספיקים נסכים לצבור די להם בנכנסים לתוך העיר ולשם בלבד האמינום על החביות א"נ יחידים צריכין לדקים אף לבישול שלמיהם יום יום. רש"י.

⁵ דעת הרמב"ם שם ועיין מרכבת המשנה (תעלמא) שם שהביא שבתוספתא פ"ג דחגיגה וז"ל מן המודיעים ולפנים נאמנים על כלי חרס רקים לקדש. ובלי ספק זו גירסת רבנו בחגיגה דף כ"ז תנא נאמנים בלי חרס הרקים לקדש ודלא כגירסת רש"י הדקים דדחוק טובא האיך נקראים דקים כשהן ניטלין בידו אחת.

⁶ שהקדר לא יחזור עוד לאחוריו ואם לא עכשיו יקח אימתו

⁷ תפארת ישראל – יכין מסכת חגיגה פרק ג משנה ה

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

לתרומה, לקח הקדר קדירה ויצא בה חוץ למודיעין, הרי זו טמאה בין לקדש בין לתרומה אף על פי שהן הם הקדירות והוא הקדר עצמו, אינו נאמן אלא לפנים מן המודיעין.

וי"א⁸ שהכל תלוי במקום הקדירות עצמן ולא במקום הקדר שאם הניח את הקדרות חוץ למודיעין ונכנס ונמצא הוא לפנים מן המודיעין, והקדרות חוץ למודיעין, ובא הקונה ולקח את הקדרות ונכנס לפנים מן המודיעין נאמן שהן טהורות, וזהו אמרו הלוקח נאמן, כיון שהכלל הוא נאמנין על טהרת כלי חרס מן המודיעין ולפנים. אבל מי שיצא מירושלם וקנה מאותן הקדרות והוציאן בידו אינו נאמן כיון שהוא חוץ למודיעין, אף על פי שהקדרות הן הקדרות והקדר הוא הקדר, עומד במקומו⁹.

הקדר נאמן על קדירותיו בלבד אבל קדר אחר אינו נאמן על קדירות חברו אפילו מסרו לו¹⁰, וכן הרועים לקנות ולא ראו שהביא קדרותיו אין הוא נאמן אפילו לקודש.

ב. נאמנין בכלי חרס ... אפילו שאין ניטלין בידו אחת ... אפילו מלאים ואפילו אפיקרסותו לתוכו ... במשקין עצמן שהן טמאין

כבר התבאר לעיל דף כה: שבירושלים עצמה, נאמנים עמי הארצות על כלי חרס הריקים לומר שהוא טהור לקדש לעולם, בין כלים דקים בין כלים גסים, בין מליאין בין ריקנים הרי הוא נאמן על הכלי, אף ע"פ שהמשקין שבתוכו טמאין, אפילו היה בגדו שהוא מדרס בתוך הכלי, הרי הכלי בחזקת טהרה לקודש ומפני מה הקלו בהם מפני שאין עושין כבשונות לייצר קדרות בירושלים, מפני העשן.

אבל חוץ לירושלים בתוך ט"ו מיל נאמנים רק בדקים כנזכר וי"א שלא לבד ירושלים עצמה אלא גם סביב לירושלים ט"ו מיל לכל רוח דינם כירושלים¹¹.

⁸ פיהמ"ש לרמב"ם על משנה מסכת חגיגה פרק ג משנה ה

⁹ והטעם לפי שהבא מחוץ למודיעין וקונה ונכנס רואה את בעל הקדרות ומשמרו ולוקח מהן מה שלוקח ומכניסן בידו ולפיכך נאמן, אבל היוצא מן העיר אינו רואה את הקדר מפני שגבו כלפיו, ושמא נגע הוא כלומר הקדר במשקין טמאין בידו ויטמא את הקדרות ואותו הקונה אינו רואהו, ואין אנו מאמינין לקדר שאותן הקדרות טהורות אלא מפני שהוא לפנים מן המודיעין כמו שביאר ואמר ונכנס לפנים מן המודיעין, אבל אלו ישב חוץ למודיעין אינו נאמן, וכן אלו לא הניח קדרותיו חוץ למודיעין אלא הכניסן עמו לפנים מן המודיעין היה הנכנס והיוצא נאמן ואפילו נגע בהן לפנים, כיון שהן לפנים מן המודיעין נאמן הוא לומר שלא טמאין. ורצה להשמיעך בהלכה זו ההפלגה בדבר, שהנאמנות על טהרת כלי חרס תלויה במקום מן המודיעין ולפנים ושאותו האדם בעצמו אינו נאמן על אותו הכלי בעצמו מן המודיעין ולחוץ. פיהמ"ש שם

¹⁰ לקוטי הלכות בתורת הקדשים מ:ו

¹¹ כתבנו מצד הסברא וכמו שאמרו בפסחים [צ"ג ב] לעניין דרך רחוקה דמאי שנא, ומשנה דחגיגה סמכה אמשנה דפסחים הקודמת לה, והרמב"ם לא ביאר זה שאין דרכו להביא דין שאינו מבואר בגמ' להדיא. ערוך השולחן שם סעיף יט

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

ג. שהרי לגין מלא משקין לגין טמאין טומאת שבעה ומשקין טהורין

כבר התבאר לעיל דף כב: שחלון¹² שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה נתונה על פני החלון, כל שבעלייה מאוכלין ומשקין וכלי חרס טהור, כאילו הוא תחת צמיד פתיל בכלי חרס, אבל אדם וכלים שבעלייה טמאים שאין כלי חרס חוצין אלא על האוכלים ועל המשקין וכלי חרס, וטמאו האדם שבעלייה זו מפני שהוא דבר המצוי.

לפיכך אם היה בעלייה זו כלי מתכות וכיוצא בו מלא משקין, הכלי טמא טומאת שבעה¹³ והמשקין טהורין, היתה בה אשה לשה בקערה גדולה של עץ האשה והעריבה טמאין טומאת שבעה והבצק טהור כל זמן שעוסקת בו, פירשה וחזרה ונגעה בו טמאתו,

ד. הגבאין שנכנסו לתוך הבית הבית כולו טמא ... דליכא נכרי בהדייהו ... אם יש נכרי עמהן נאמנין לומר לא נכנסנו אבל אין נאמנים לומר נכנסנו אבל לא נגענו ... אימת נכרי עליהן

גבאי מסים¹⁴ למען המלכות¹⁵ והם עמי הארצות שנכנסו לתוך הבית למשכן עבור גביית המס, כל שבבית המשכבות והמושבות הכלים והאוכלים, טמא. במה דברים אמורים בזמן שיש שם עדים שנכנסו או שהיה המשכון בידם¹⁶, אבל אם אמרו הן מעצמן נכנסנו אבל לא נגענו, נאמנין שהפה שאסר הוא הפה שהתיר.

¹² רמב"ם הלכות טומאת מת פרק כג הלכה ד

¹³ שהרי החמירו בו כנזכר בצמיד פתיל. מעשה רוקח שם

¹⁴ ברמב"ם בפיה"מ טהרות פרק ז משנה ו כתב "גם הגבאין הללו הם עמי הארץ וכלל הוא אצלנו ממשכנין על הצדקה אפילו בערב שבת" ובכאן כתב גבאי מסים וחזר בו מפירושו, והדין עמו דאי גבאי צדקה מאי שיימא דעכו"ם התם. ובתפארת ישראל – בועז מסכת טהרות פרק ז אות ה הקשה עוד דהרי בפירוש אמרינן [פסחים מ"ט ב'] שאין ממנין ע"ה אפטרופס על קופה של צדקה.

¹⁵ רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יב הלכה יב

¹⁶ ואף על גב דלא חשדינן להו למשקרים אמרינן שהם עצמם לא הרגישו בנגיעתן. ערוך השולחן העתיד הלכות משכב ומושב סימן קכג סעיף א

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

ואם יש עמהם נכרי שבא להשיגח עליהם, גם אם יש עדים או שהמשכון ברשותם נאמנים¹⁷ לומר לא נגענו, מפני שאימת הנכרי עליהן¹⁸. וי"א¹⁹ שאם אומרים נכנסנו ויש נכרי עמהם גם אם אין עדים או שאין המשכון בידם אינם נאמנים, שודאי נגעו מכיון שמפחדים שאם לא יחפשו כל הבית, ויתרשלו מלחפש כל הכלים פן יענישום בגופן או בממון או ילשינו עליהם אצל המלך.

ה. וכן הגנבים שהחזירו את הכלים ... אינו טמא אלא מקום דריסת רגלי הגנבים ... כשעשו תשובה

גנבים שנכנסו לתוך הבית אין טמא אלא מקום רגלי הגנבים, כלומר מקומות שגנבו משם כלים²⁰, וי"א²¹ שהוא מפני שהן מפחדין מלבלוש ואינם נוהגים בחפשות בבית מפחדים שייראו²², אלא נוטלין רק מה שמזומן, ומה הן מטמאין במקום הליכתן, האוכלין והמשקין וכלי חרס הפתוחים, אבל המשכבות והמרכבות²³ וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל מהורין²⁴, וי"א שהמשכבות וכו' אין חשש כלל כיון שלדעתם עם הארץ אינו מטמא מדרס, ואם יש עמהן עכו"ם או אשה הכל טמא. וי"א²⁵ שהוא משום דגזרו על העכו"ם להיות כזבים, והאשה שמא היא נדה ומטמאין מדרס.

¹⁷ לרש"י רק לתרומה ולא לקודש, אך שאר ראשונים לא חילקו בזה.

¹⁸ דעת הרמב"ם שם והוא בתוספתא דטהרות פ"ח וקתני התם אם יש עכו"ם עמהם אף על פי שהמשכון בידם אף על פי שהעכו"ם מעיד בהם שנכנסו ואמרו לא נגענו הרי אלו נאמנים מפני שאימת עכו"ם עליהם. כס"מ שם

¹⁹ רש"י כאן, ר"ש ורא"ש מסכת טהרות פרק ז משנה ו. ואי"ל נהמנו במגו שלא נכנסנו, י"ל דמגו במקום עדים הוא, דאנן סהדי שבשנכנסו מדמרתתו משמשו הכל, תפארת ישראל – יכין שם כט
²⁰ דכיון שגנבו משם כלים נגעו גם באותם שלא לקחו אבל בחדרי הבית שלא נגנב משם כלים שמא היו סבורים שיש שם אנשים ויראים להכנס שם אבל הגבאים אינם יראים ונכנסים בכל מקום ואף במקומות שלא לקחו משם כלום נכנסו ומשמשו הכל לראות מה יישר בעיניהם ליקח והכל טמא. רא"ש מסכת טהרות פרק ז משנה ו

²¹ רמב"ם שם הלכה יג

²² רמב"ם פיהמ"ש טהרות פרק ז משנה ו

²³ שהרי לא מטמאו לא במשא ולא בהיסט, והם מפחדים לשבת או לשכב. וזהו לדעת הרמב"ם שעם הארץ מטמא מדרס אך לדעת הר"ש אין עם הארץ מטמא מדרס. ועיין בתפארת ישראל – הלכתא גבירתא מסכת חגיגה פרק ג משנה ג וז"ל "ועיר אאמיו וצוק"ל כ' בני הרמב"ם שלו שהוא תמוה, שהרי הרמב"ם כ' בה' כלים פכ"ד ה"ז, דאין אדם מטמא במדרס משכב או מרכב שאינן שלו, ואי"ל דגנבים שנכנסו הו"ל כמיואש וכמ"ש התם, דזהו דחוק, וטפי נ"ל דדוקא בגולן אבל כאן דיש לחוש רק שישבו עליו, ושיבה בעלמא ודאי אין בעלים מקפידין עליה, מיהו מהורין דכ' הרמב"ם כאן לצדדין קתני דבכלי חרס המוקף צמ"פ מהורין לגמרי, משא"כ משכב ומושב עכ"פ נטמא במגע עכ"ל רבינו".

²⁴ מיהו מהורים דקאמר לאו דוקא, דעכ"פ חיישינן בהן שנגעו, ולהכי המשכבות נעשין ראשון, ורק הכ"ח שמוקף צמ"פ ואינו מטמא מגבו מהור לגמרי. תפארת ישראל – יכין מסכת טהרות פרק ז משנה ו

²⁵ למעם הר"ש שעם הארץ אינו מטמא מדרס ובר"ש כתב לתרומה אבל לא לחולין ולכאורה צ"ע הא אי חיישי למדרס א"כ הוי אב הטומאה ומטמא אף חולין וכ"כ בתפארת ישראל – הלכתא גבירתא מסכת טהרות פרק ז משנה ו אבל כשידענו שהיה עמהן אשה או כנעני. אז כל הראוי למשכב נעשה אב הטומאה. והרמב"ם סתם בזה.

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְּדַף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

גבאי מס עבור מלכי אומות העולם 26, והגנבים שעשו תשובה, והחזירו מעצמן לא מחמת יראה 27, ואמרו לא נגענו בכל מה שהיה בבית כשנכנסו הרי אלו נאמנים, ואפילו על מקום רגליהן. דכיון שעשו תשובה אלולי לא היה להם ברור שלא נגעו לא היו אומרים כן.

ו. ובירושלים נאמנין ... על כלי חרס גסין לקודש שאין עושיין כבשונות בירושלים

כבר התבאר שבירושלים עצמה, נאמנים עמי הארצות על כלי חרס הריקים לומר שהוא טהור לקדש לעולם, גם בכלים גסים כחביות וכדומה, והקלו עליהם 28 מפני שאין עושיין כבשונות לייצר קדרות בירושלים, מפני העשן.

ז. ובשעת הרגל אף על התרומה ... הכתוב עשאן כולן חברים

טומאת עם הארץ 29 ברגל כטהורה היא חשובה, שכל ישראל חברים הן ברגלים וכליהם כולם ואוכליהם ומשקיהן טהורים ברגל, מפני שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל, לפיכך הן נאמנים כל ימות הרגל בירושלים 30 וי"א 31 שבכל ארץ ישראל. בין על הקודש בין על התרומה, משעבר הרגל חוזרין לטומאתן.

²⁶ רמב"ם שם הלכה יד

²⁷ בפרק חומר בקודש אין שם חילוק זה אלא סתמא קתני ודינו של רבינו אמת דכיון שאם החזירו מחמת יראה או דבר אחר אין כאן תשובה שלימה. מעשה רקח שם, וכעין זה בשולחן ערוך חושן משפט סימן פו סעיף כה, "נשבע היסת, ואח"כ הודה מעצמו במקצת, אם דרך תשובה הודה, שמתחרט על מה שנשבע לשקר, נפטר מהשאר, ואם הודה שלא על דרך תשובה, אינו נפסל לשבועה על פי עצמו"

²⁸ שלא היה בירושלם כבשנים של עושי כלי חרס ולפיכך היו נוהרין בהן שלא יטמאום, וכן הקילו בהן מפני שאינן מצויים. פיהמ"ש חגיגה שם.

²⁹ רמב"ם הלכות מממאי משכב ומושב פרק יא הלכה ט

³⁰ ברמב"ם לא הזכיר בירושלים ובגמ' בסוגייתנו מבואר בירושלמי דדריש מקרא דירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחידיו, עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים, ופריך מעתה בכל השנה נמי, ומתריץ כתיב ששם עלו שבטים וגו' וכ"כ בלקומי הלכות זבח תודה מא. ד"ה ויאסוף ולפי מש"כ במשנה למלך מובא להלן "לפי שחכמים לא רצו לגזור טומאה על ע"ה ברגל משום שהכל מתקבצין בירושלים ואם היינו גוזרים עליהם טומאה הוה אתו לאינצויי" א"כ ושאי אינו שייך אלא בירושלים.

³¹ בערוך השולחן העתיד שם סימן קכא סעיף ג – ד כתב נראה לענ"ד דקשה ליה שהרי פשיטא שהרבה היו שלא עלו לרגל כמו זקנים וחולים, וכיון דהכתוב עשאן כל ישראל לחברים נהי דבטעם הוא משום שרוב ישראל מתאספין ביחד מ"מ אין סברא לחלוק המיעוט שנשארו בביתם מכלל ישראל, ולכן ס"ל דברגל בכל א"י דינם כחבירים לעניין תרומה וטהרות ולכן לא כתב בירושלים. ויש עוד להוסיף טעם נכון בזה, דהנה ר' יצחק אמר בר"ה [ט"ז ב] חייב אדם לטהר עצמו ברגל ואינו אומר בירושלים, ומשמע דבכל א"י, ונהי דהטעם הוא משום עלייה למקדש מ"מ צותה התורה להיות טהורין ברגל, והרי עד היום בגלותינו נהגו רוב ישראל לטהר עצמם ברגל, ואין ספק שבזמן הבית אפילו אותם שלא עלו לרגל או אותם שאין להם קרקע לר' אמי בפסחים [ח' ב] דפטורים מלעלות לרגל ומ"מ היו מטהרים עצמם ברגל ולכן סתם הרמב"ם שפיר.

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

ח. הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו על גב הרגל ... לא יגמור ... יניחנה לרגל אחר ותניא אידך לא יניחנה לרגל

הפותח חביתו³² ברגל, והמתחיל בעיסתו ועבר הרגל, הרי שאר החבית ושאר העיסה בחזקת טומאה, שהרי נגעו בו עם הארץ³³, ואף על פי שלא נגע בה אלא בזמן שהוא כחבר אינה טהורה, אלא בימי הרגל בלבד. וי"א³⁴ שמכיון שטמאה היא, אם כלי חרס שוברה אם כלי עץ שופך מה שבתוכה. וי"א³⁵ שיכול להניחה לרגל הבא. וי"א³⁶ שהספק הוא מדינא דגמ'.

ט. משעבר הרגל מעבירין על טהרת העזרה עבר הרגל ליום ששי לא היו מעבירין מפני כבוד השבת

³² רמב"ם שם פרק יא הלכה י

³³ אלא שאני תמיה לפי זה שנמצאו דברי רבינו סותרים זה לזה שהרי בפ"א מהלכות משכב ומושב דין מ' כתב טומאת עמי הארץ ברגל כטהרה היא חשובה בו מפני שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל בו ואח"כ כתב הפותח חביתו ברגל בו הרי שאר החבית ושאר העיסה בחזקת טומאה שהרי נגעו בו עמי הארץ בו הרי דס"ל שאף שהטעם הוא לפי שהכל מטהרין עצמן ברגל אפ"ה לאחר הרגל לא יגמור והנראה אצלי בדעת רבינו הוא שעיקר הטעם הוא לפי שחכמים לא רצו לגזור טומאה על ע"ה ברגל משום שהכל מתקבצין בירושלים ואם היינו גוזרים עליהם טומאה הוזה אתנו לאינצויי והיה כל אחד ואחד עושה במה לעצמו ומצאו טעם להיתר זה לפי שהכל מטהרין עצמן ברגל, אבל לאחר הרגל שבטל עיקר הטעם חזר הדבר לעיקרו. משנה למלך הלכות טומאת אוכלין פרק טז הלכה י

³⁴ כס"מ בשעת הרמב"ם ועיין באור שמח וצריך להוסיף על דבריו דכן מפורש בירושלמי (שם פ"ג ה"ז) דתנאי היא, ז"ל. כיצד הוא עושה, תני ר' חייא שופכה, תני בר קפרא שוברה, והא תנא ר"ח בר שאול מניחה לרגל הבא, חזינא בהדיא דהוא כתנאי, ובבלי רק בדרך דחייה אמר, והא דתני ר"ח שופכה הוא בחבית של עץ, וב"ק תני שוברה הוא בחבית של חרס, ואינהו רבים הוי, לכן פסק בוותייהן.

³⁵ תוד"ה שביהודה דף כד: וכ"ש אי בחבר שקיבל באיסור יניחנו ודאי שהבא בהיתר הוא יניחנו. אולם עיין טורי בסוגיין שכתב "אבל הא דהכא פותח חביתו ברגל לאו משום דברגל לא השו לטומאת ע"ה משום דמטהרין את עצמן ברגל, אלא משום דברגל לא גזרו טומאה על ע"ה כדי שלא לביישן או מפני איבה כמשכ"ל א"כ לאחר הרגל חזרה טומאת ע"ה למפרע, ואיכ' למימר דאין מניחו לרגל אח' דכמו שאם נגע ע"ה קודם הרגל ודאי אפ"י כשהגיע רגל שוב לא פקע טומאתו, ה"נ כיון דהפסיק ימי החול אחר הרגל שוב אין רגל אח' מפקיעו למפרע, ואיכא למימר איפכא דלא דמי לנגע בימות החול דכבר נטמא בשעת מגע ושוב אין כח ברגל לבתר להפקיע טומאה הקדים, אבל פותח את חביתו ברגל כיון דאין טומאת ע"ה חל בשעת נגיעה כשמניחו לרגל אחר ש"ד דה"ל תחילתו וסופו בכשרות".

³⁶ לקוטי הלכות שם בתורת הקדשים שם י

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

אחר הרגל³⁷ במוצאי י"ט היו מטבילין כל הכלים שהיו במקדש, מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל בשעת החג. ואם עבר הרגל ביום ששי לא היו מטבילין מפני שהכהנים עסוקים בערכי שבת³⁸ ולא היה להם פנאי להטביל³⁹.

דף כו:

י. הזהרו שלא תגעו בשלחן כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים .. כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממוזבח הזהב ומוזבח הנחשת ... מפני שהן מצופין

היו אומרים להן⁴⁰ אל תגעו בשולחן בשעה שמראין אותו לעולי רגלים⁴¹, כדי שלא יהיה טמא במגעו אחר הרגל או חל להיות אחר הרגל הן כרגל, ומעמו משום דאינן יכולין לבוא ונאמר בלחם הפנים לפני תמיד, וכל⁴³ הכלים⁴⁴ שהיו במקדש היו להם שניים ושלישים שאם יטמאו הראשונים יביאו השניים תחתיהם. וכל הכלים היו טעונים טבילה והערב שמש⁴⁵ חוץ ממוזבח הזהב ומוזבח הנחשת שהנם כלי העשוי לנחת כלומר אינו מטלטל והרי הוא קבוע במקומו ואינו מקבל

³⁷ רמב"ם שם פרק יא הלכה יא

³⁸ ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ז, יום טוב שחל להיות ע"ש אוכל אף (תשבות) הרגל כרגל. ופ"ם וצ"ל [שבתות] הרגל כרגל, פירוש שבת שחל להיות לפני הרגל או חל להיות אחר הרגל הן כרגל, ומעמו משום דאינן יכולין לבוא רק לפני שבת, ואין יכולין לצאת רק אחר השבת, וכמו דתנן בסוף סוכה (נ"ו ע"א) שמה"ט שוין כל המשמרות בחילוק לחם הפנים כו', ערב הפסח כפסח, שצריכין לבוא לפסח, ויום טבוח כעצרת, שצריכין להיות עד אחר היום טבוח, אור שמה שם

³⁹ ולפלא על הרמב"ם שלא הזכיר הא דיום ששי. וכן תמה בהלכתא גבירתא שם. ובזבח תודה שם.

⁴⁰ רמב"ם שם פרק יא הלכה יא

⁴¹ והתוספות שם כתבו שלא תגעו בשלחן בכהנים עמי הארץ. משנה למלך

⁴² ולא הוי כלי עץ העשוי לנחת דהוא טהור לפי שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים וכו' ואף על פי שהיה מצופה זהב וק"ל דכלים המצופים אינם מקבלים טומאה שאני שולחן דרחמנא קרייה עץ הכי איתא בסוף חגיגה ובפרק שתי הלחם. מל"מ שם

⁴³ וגם השולחן "א"ת אכתי אם נטמא ממש מה תקנה יש להם וכי תימא שאינו מקבל טומאה מן התורה הא ודאי ליתא דהא כתיב שלחן הטהור מכלל דמקבל טומאה וי"ל שהיו מקדשים אחד משלחנות הזהב אשר היו בפתח ההיכל ומכניסין אותו בהיכל ונותנים עליו הלחם ולהך פורתא לא היישנין כיון דלא אפשר בלאו הכי ומטבילין את השלחן הטהור ומחזירין אותו למקומו ושלמה עשה עשרה שלחנות ומ"מ פשטא דמתני' דכל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים וכו' משמע אפי' שלחן ואפ"ה היו מזהירין שלא יגעו בו משום דבעינן לפני תמיד". שו"ת הרדב"ז (ללשונות הרמב"ם) הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא הלכה יא

⁴⁴ רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ז הלכה יט

⁴⁵ רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב שם

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

טומאה, ואע"פ שמצופין בזהב ונחושת אין מקבלים טומאה, מפני שציפוייהן של המזבחות⁴⁶ כבטלין לגביהן⁴⁷.

**יא. וכל כלי עץ העשוי לנחת לא מטמא ... דומיא דשק ...
מיטלטל מלא וריקם**

כבר התבאר במסכת יומא כא: שבטומאת כלים⁴⁸, כלי המחזיק כמות של מ' סאה (332 ל' לגר"ח נאה, 572 ל' לחזו"א) אינו מקבל טומאה, מכיון שלענין טומאת כלים צריך שיהא הכלי דומה לשק שיהא מטלטל מלא וריקן, וכלי של מ' סאה אינו מתלטל מלא מפני כובדו, ואלו המ' סאה הם בדבר לח וביבש ששים סאה דהגודש הוי שלישי. אולם יש כלים שעל אף שהם גדולים מארבעים סאה הרי הם טמאים⁴⁹.

והכלל הוא כך כלי עץ העשוי לנחת, כלומר שהוא עשוי לעמוד על מקום אחד ולא יטלטלוהו תדיר ממקום למקום, כמו שלחן של המקדש אינו מקבל טומאה, לא מן התורה ולא מדברי סופרים שאינו דומה לשק שמטלטלין אותו.

אך כל כלי עץ העשוי להתלטל מלא וריקן כשק אפילו היה מחזיק מאה סאה, ואף על פי שיש לו שוליים הואיל ואינו עשוי לנחת ה"ז מקבל טומאה דין תורה כשאר כלי קיבול,

כל כלי עץ שהוא סתם, אם היו לו שוליים לישב עליהם על הקרקע כדי שלא יהא נוח להתנגלגל והיה מחזיק ארבעים סאה בלח אינו מקבל טומאה כלל לא מן התורה ולא מדברי סופרים מפני שחזקתו שעשוי לנחת.

⁴⁶ שבעלמא אין הציפוי בטל כני הכלי אך הכא הכתוב קראו עץ כמבואר בגמ'.

⁴⁷ כלומר דהמזבחות אין מקבלין טומאה דמזבחת הנחשת הכתוב קראו אדמה, דכתיב מזבחת אדמה תעשה לי ומזבחת החצון היה במקום המזבחת שעשה משה [תוס' שם], ומזבחת הזהב איתקש למזבחת החצון, דכתיב במדבר [ג'] המגורה והמזבחות, הוקשו זה לזה, ולכן אף על גב שהיו מצופין במתכות וכלי מתכות מקבלין טומאה אך הציפוי בטל לגבייהו, ולמדו זה משלחן שהיה ג"כ מצופה בזהב והתורה קראתו עץ כדכתיב ביהוקאל. ערוך השולחן העתיד שם סימן קכא סעיף יא

⁴⁸ כל זה בערוך השולחן העתיד הלכות כלים סימן קפח סעיף א – ט

⁴⁹ והכי תניא בת"כ בפ' שמיני: כלי עץ יכול אף השידה תיבה ומגדל וכו' שמחזיקין מ' סאה וכו' ת"ל מכלי עץ ולא כל כלי עץ, יכול שאני מוציא דרדור עגלה וקסתות מלכים וכו', ת"ל: כל כלי עץ ריבה, ומה ראית וכו' ת"ל שק מה שק מיטלטל במילואו אף אני מרבה דרדור עגלה וכו' שהן מטלטלין במילואן, ומוציא אני את השידה תיבה ומגדל שאין מיטלטלין במילואן וכו', עכ"ל הת"כ. ולמדנו מזה שהכלים הידועים שמטלטלין אותן בגדלותן אף שהטלטול הוא על ידי שוורים מקבלין טומאה, ורק בסתם כלים כמו שידה תיבה ומגדל אין מקבלין טומאה כשמחזיקין מ' סאה מפני שאין דרכן להתלטל.

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

שולחנות שלנו הם מהכלים העשויים לנחת, ואינם מקבלים טומאה. בשונה משולחנות של זמן הגמ' שהיו קטנים והיו נותנין שלחן לפני כל אחד ואחד, שאינם עשויים לנחת ומקבלים טומאה.

יב. שמגביהין אותו ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום סילוקו כסידורו ... נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו שנאמר לשום לחם חם ביום הלוקח

י"א⁵⁰ שברגלים היו מגביהין השולחן ומציאין או לחוץ לעזרה להראות לעולי רגלים את הנס שבלחם שהוא חם כמו ביום שנאפה וי"א שבשבת שבתוך המועד סמוך לסדור לחם הפנים היו מגביהין את השלחן ומושכין אותו מעט לצד פתח ההיכל כדי שיראו אותו מרחוק שהרי היה נתון לצד צפון ועדיין הוא לפניהם אבל לא היו מניחין אותו לחוץ ומיד היו הכהנים מסדרין הלחם החדש ומוציאין הישן ומראין אותו לעולי רגלים ראו חיבתכם לפני המקום שעברו עליו ה' ימים ועדיין הוא חם. והוא עושה נס זה שאתם הביבין לפניו ואפילו בעצרת אם לא הל בשבת אפשר היו מתעכבים לראות הנס ואם לא התעכבו כבר הכירו הנס מהרגלים שעברו. וי"א⁵¹ שלא היו מוציאין אותו כלל ומה שהזכירו שלא תגעו בשלחן, בכהנים עמי הארץ ההולכין להיכל להשתחוות קאמר שאילו ישראל לא היו ראויין לילך אף בין האולם ולמזבח.

יג. השלחן והדולפקי שנפתחו או שחיפן בשייש ושייר בהם מקום הנחת כוסות טמא

השולחן⁵² או הדולפקי שחיפן בשייש ושייר בהם מקום הנחת הכוסות מקבלין טומאה, ואם חיפה הכל טהור, בין בציפוי עומד בין בציפוי שאינו

⁵⁰ כך משמע מלשון הרמב"ם "והנה מדבריו נראה שהיו יכולין כל ישראל ליגע בשלחן אלא שהזהירום, ולפי' צ"ל שהוציאו את השלחן לחוץ דאל"כ הא בהיכל אסורים ליכנס לבד הכהנים, והתוס' שם כתבו באמת דהאזהרה היתה לכהנים עמי הארץ שנכנסים להיכל להשתחוות ע"ש, דס"ל דרק היו מגביהין אותו במקומו למעלה וכל ישראל רואין מרחוק, אבל בירושלמי איתא שהיו מוציאין אותו לחוץ כדברי הרמב"ם וכן משמע להדיא ביומא כא.

⁵¹ רש"י ותוס' מובא במל"מ שם

⁵² רמב"ם הלכות כלים פרק ו הלכה טו

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

עומד בין שחיפה את לבזבזיו בין שלא חיפן בין שהיו של עצים חשובים כגון
אשכרוע וכיוצא בו בין שהיו של שאר עצים הואיל וחיפן כולן מהורין.